СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 191. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 16. серпня, 1929. VOL. XXXVII. No. 191. Jersey City, N. J., Friday, August 16, 1929. THREE CENTS.

НАРАДИ НАД СКЛИКАННЄМ МОРСЬКОЇ РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

КОНФЕРЕНЦІЯ БУДЕ СКЛИКАНА МАБУТЬ ПРИ КІНЦІ СЬОГО РОКУ.

ВАШИНГТОН, 15. серпня. — В Білому Домі відбулася вчора нарада значніших американських урядників у справі скликання міжнародної конференції для зменшення зоружень на морю.

Урядники предложили президентови Гуверови, що Англія вже схиляється до далекойдучих обмежень будови воєнних кораблів та що вона ще до конференції не буде виконувати своєї програми будови 70,000 нових тон, а обмежиться до 30,000 тон.

Урядники висказали надію, що конференцію можна буде приспішити так, що вона відбудеться ще при кінці сього року.

На нарадах обговорювано теж становище американського представництва на сій конференції та концесії, які американський уряд може там поробити.

ЗАСІДАННЯ ВИКОНАВЧОГО УРЯДУ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

ДУМАЮТЬ СТАВИТИ ПАМЯТНИК ГОМПЕРСОВИ.

АТЛЕНТИК СИТИ, Ню Джерзі, 15. серпня. — На своїм учорашнім засіданню головний уряд Американської Федерації Праці потвердив зажалення кількох робітничих груп проти своїх підприємців, як приміром жалобу тютюнових робітників підприємства Дженерал Сигар Ко. в Ню Бронсвику, Ню Джерзі, а відтак перейшов до справи виставлення памятника в честь Гомперса, першого й довголітного голови й, можна сказати, творця теперішньої Американської Федерації Праці.

Хоч межи урядниками Американської Федерації Праці немає відай людей, які думалиби, що поставити памятник се проста справа, себто замовити в якогось різьбаря якийсь памятник, але все таки богато з них не представляло собі, що справа памятника вимагає стільки уваги й розваги. Виконавчий комітет оголосив серед різьбарів і архитектів конкурс на сей памятник, і сьогодня на нарадах виконавчого уряду юнії зявилися сі рі[illegible]хитекти, які постановили брати участь у конкурсі. Кождий різьбар та архитект предложив рівночасно малий модель свого проекту памятника. Один за другим ставив свій проект та обговорював провідні думки сього проекту.

Проекти були найріжнороднійші. Одні з них представляли просту колюмну, инші високу, що мала бути символом високих ідеалів, а ще инші низьку, що мала бути символом сили організації, яку створив Гомперс. Очевидно, одні були за зображенням ідеалу, другі за зображенням сили, а ще треті за закиненням усяких символів того рода, а за фігурами. Таких проектів теж було до схочу. Одні мали алегоричні фігури, другі фігуру Гомперса в ріжних позах і з ріжним значінням.

За 8 годин засідання уряд перейшов у сей спосіб 10 моделів, і ще всіх не переглянув, полишаючи докінчити справу на другий день.

Федерація Праці визначила на памятник провідника юнійного руху в Америці суму 125,000 долярів.

БОРОТЬБА ГРОБАРІВ НЕ ПОКІНЧЕНА.

ЗАМІСЦЬ ЗАКІНЧЕННЯ ВОНА РОЗГОРІЛАСЯ ЗІ ЩЕ БІЛЬШОЮ СИЛОЮ.

НЮ ЙОРК, 15. серпня. — Хоч учора нюйорські гробарі заповідали близький конець їх страйку, що почався 16 днів тому, нині вигляди на закінчення страйку розвіялись, а страйк розгорівся з новою силою.

Робітники мали вертати до роботи, не здобувши нічого; мали вони одчак обіцянку, що всі страйколоми будуть відправлені, а жалоби страйкарів розгляне о. Алоізій Данін, директор Калварі Семетері. Тепер юнія страйкуючих робітників закидує, що скрайколомів не відправлено, страйкарів не приймається до роботи, а священик, котрий мав розглянути їх жалобу, не дає ґарантії безсторонности.

Супроти сього юнія постановила попросити робітників подібних категорій вийти на так званий симпатичний страйк. На обхоплених страйком цвинтарях працює при тих других занятих коло 4,000 робітників.

ПРОФЕСОР УНІВЕРСИТЕТУ ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА ВБИВСТВО.

ЖДЕ ЙОГО КАРА СМЕРТИ.

КОЛОМБОС, Огайо, 15. серпня. — Розправа над д-ром Джеймсом Снуком, професором медицини на Огайському Стейтовому Університеті, обжалованим за вбивство 24-літньої студентки Теори Гикс, покінчилася вчора вердиктом лави присяжних, признаючи Снука винуватим вбивства першого степеня.

По такому вердикті суддя мусить видати на обжалованого присуд кари смерти.

Обжалований боронився потребою самооборони та помішанням ума, але присяжні сю оборону відкинули.

НЕ ПУСКАЮТЬ ЄЗУЇТІВ.

СЕРЕДНО-АМЕРИКАНСЬКА РЕСПУБЛИКА ОБМЕЖУЄ МОНАШІ ЗАКОНИ.

САН ХОСЕ, Коста Ріка, Середна Америка, 15. серпня. — Група прихильників Єзуїтів у конгресі сеї республики поставила внесок знести закон про недопущення монаших чинів, а спеціально Єзуїтів, до сеї держави. При голосованню за задержанням старої заборони заявилося 26 голосів, за Єзуїтами 16. Закон, значить, знова перепав.

(Коста Ріка — се мала република в центральній Америці. Має вона 18,400 квадратових миль поверхні. Сан Хосе се столиця краю).

ЗНОВА ХЛОПЧИНА БУТЛЕГЕРОМ.

Місцева поліція в Спрінгфілд, Масс., арештувала за бутлеґерство Павла Герщука. Йому всього літ 15. Рекорд молодости за бутлеґерство мала досі одна дівчина, котрій було 16 літ, а котра з торговлі горівкою призбирала собі 2,000 долярів. Арештованого бутлеґера поставлять ще перед діточий суд.

ЗАМІСЦЬ НА ВИСТАВУ — ДО ЛІЧНИЦІ.

З Волковиска в західній Польщі віз автобус 40 учениць на виставу до Познаня. По дорозі треба було переїздити залізничий шлях. Тому, що з одної сторони не було запори, авто вїхало на шлях та хотіли отворити другу запору. В ту мить на закруті появився особовий поїзд і вїхав на автобус. 5 учениць тяжко ранені, 11 легко, а 14 дістали менші покалічення.

Замісць на виставу відставлено їх до лічниці, де дві з них умирає.

ДОРОГОЦІННОСТИ З МОНГОЛІЇ.

Монгольський князь, Сін-Тонім хан, подарував шведському королеви на знак своєї призні до нього та до Свена Геділа чудову святиню Будди разом з дорогоцінними внутрішними уряджeнням. 21 скринь цих дорогоцінностей є вже в дорозі до Штокгольму. Цими днями приїхав туди помічник Свена Геділа, який привіз зі собою найдорожчі річи.

НАЙСТАРШІ ВІСТКИ ПРО МИЛО.

Найстарші культурні народи, Асирійці і Єгиптяне, не знали мила. Вони прали білля лише водою, пізніше луґом з попелу. Про мило згадує перший до Старший Пліній, що жив у рр. 23—79 по Хр. Але він каже, що тоді уживали Галійці й Германці не мила у нашім зрозумінню, лише у формі порошку до барвлення волосся. Германці знали вже „мягке" й „тверде" мило. На основі заподань Плінія виробляли тоді згадане мило з козячого сала й попелу з букового дерева. Вони варили попіл з водою і салом так довго, аж доки не повстала з того в холоднім стані матерія у формі масти. Властивими винахідниками мила були Фенікійці, від яких перебрали виріб мила прочі народи около 600 р. перед Хр. В 9. стол. по Хр. починає розквітатися милярський промисл, а його осередком стає місто Марсейль.

ПОВІНЬ НА БУКОВИНІ.

Повінь навістила знову Буковину та Бесарабію. Навіть невеличкі потоки виступили з берегів і позаливали кругом поля. Одна тільки головна залізнична лінія на Буковині не перервана, а всі побічні лінії ушкоджені. Міст з Черновець через Прут завалився в довжині 65 метрів. Передмістя Клочічка і Калічанка находяться під водою.

Від теперішньої повені потерпіло українське хліборобство страшні шкоди, а помочі нізвідки. Що більше: не можна навіть взяти дерева, що понаносила вода на ріллю, бо ґраничери бють, хто тільки зближиться до місця, де є дерево; а вже нещасні ті, хто взяв кусник дерева з поля.

КІНСЬКИЙ НАПАД НА МАГАЗИН З АВТАМИ.

Коло театральної площі в Черніввцях налякався кінь авта, урвався від воза й побіг прямо до магазину з автами „Атлянта", мабуть, щоби поміститися за вічний перестрах. Правда, він був на стільки зразнений, що увійшов до магазину не так, як инші, але прямо крізь велике виставне вікно. Цікаво, кого поліція потягне до відвічальности: авто, чи коня.

НАПАВ НА ЖАНДАРМА.

В міському огороді в Бережанах якийсь Гая Шимон зачав битися зі своєю компанією, а коли жандарм Газдецький звернув йому увагу, Гая кинувся на нього й пробив його ножем. Жандарм пішов до лічниці, а Гая до арешту.

РОЗГАНЯЮТЬ ПАРАДУ ДУХОБОРІВ У НЕЛСОН.

В Нелсон, Б. К., розігнали 1 серпня параду духоборів так само, як оноді в Кемсек, Саск. Около 75 духоборських фанатиків зібралося коло сити-голу і співали свої гимни, але міська і провінціональна поліція при помочі сикавок пожарної сторожі розігнала демонстрантів.

КІЛЬКО Є УКРАЇНЦІВ І БІЛОРУСИНІВ У ПОЛЬЩІ.

Берненський денник „Лідови Новіни" приніс обширну статтю свого варшавського дописувача під повищим заголовком. Стаття займається критикою твору польської статистики Л. Васілевського, який зревідував статистику польського правительства в своїм творі „Справи народосцьове в теорії і в жицю". Пятий уступ цеї публікації є присвячений темі, яка не лише в чужині, але також у варшавськім соймі буває предметом полемічних дискусій. Тому, що Васілевського уважають найліпшим знавцем цього предмету і він тішиться також ізза своєї демократичности повагою й непольських народів Польщі, треба познакомитися ближче з вислідом його дослідів. А коли вже і його заключень не можна приняти без застережень, то його вислід являється всеж таки поправкою урядового перепису.

Спосіб, у який старається Васілевський вияснити противність чисел, а почасти й направити, є досить цікавий. Так находить Васілевський, що в околиці Берестя Литовського й Пінська зачислено Українців помилково до Білорусинів; подібне сталося в округі більськім. У воєвідстві краківськім, в Холмщині та Полісю вписано Українців ізза „латинства" до Поляків.

Васілевський твердить на основі його обчислень, що в Польщі живе коло 5 мілiонів Українців, а 2 мілiони Білорусинів. Коли зважити, що польська урядова статистика виказує в році 1921-шім 3,987,-233 Українців і 1,035,000 Білорусинів, отже разом 4,932,233 супроти майже 7 мілiонів, то ріжниця виносить всеж таки 2 мілiони.

Часопис кінчить заміткою, що треба ще почекати на становище українських і білоруських фахівців.

Миж думаємо, що коректа коректи скаже нам ще щось нового!

СОВІТСЬКІ СТАРШИНИ ПЕРЕЙШЛИ ГРАНИЦЮ.

На граничному відтинку недалеко Радошковець, молодечнського повіту, перейшли кордон два совітські старшини, котрі зізнали, що втікли з С. С. С. Р.

ПРОЄКТ ЗАВОДІВ НАВКОЛО ДНІПРЕЛЬСТАНУ.

В Харкові закінчився пленум комітету сприяння Дніпрельстанові. Розвязавши справу про проєктування нового міста Запоріжжя, пленум обговорив справу про збудування навколо Дніпрельстану великого промислового комбіната. Пленум визнав за потрібне прискорити проєктування заводів та скласти генеральний плян підприємств на майданчику „А". Ухвалено повідомити РПО і НК РСІ Союзу, що коли Дніпромез не форсуватиме проєктування, не можна буде вчасно почати будувати промисловий комбінат. Порушили також клопотання перед РПО про асиґнування головному інжинірові Дніпрельстану 1½—2 мілiони карб. на готування до цієї роботи. Догляд за проєктуванням будівництва комбінату комітет пропонує покласти на ВРНГ УСРР. Свої пропозиції комітет подає на розгляд РПО.

ПЕС САМ СОБІ ЇЗДИТЬ СТРІТКАРОЮ.

Від якогось часу стріткарою в Торонто їздить собі сам, без ніяких опікунів, білий англійський булдоґ. Зі спокоєм, на який здатний тільки булдоґ, він входить у стріткару, відає кондукторови тикет, запханий у його гальстук, дістає на тесаме місце від кондуктора трансфер, відходить в середину стріткари і чемно чекає, поки не приїде на місце, де має пересідати. Там, поки кондуктор спинить стріткару, булдоґ висувається наперед всіх пасажирів і чекає, поки двері не отворяться. Так і доїзджає на місце свого призначення. Їздить він з Норт Торонто на Йонг Стр.

ПОЖЕЖІ.

В Дорофіївці, пов. Скалат, вибухла грізна пожежа, якої жертвою впало 8 господарських забудовань, мертвий інвентар, збіже й кілька штук худоби. Шкода виносить біля 27.000 зл. Причина пожежі невідома.

В Бариші, пов. Бучач, в загороді господаря Івана Колка вибухла пожежа, яка цілковито знищила його господарство. Як виказало слідство, Колок підпалив своє майно, щоби взяти обезпечену премію.

В наслідок підпалу згорів дім Осипи Проданик в Близнюках, пов. Заліщики. Арештовано Анну Керевигу, котра з пімсти підпалила Проданикову.

ДУХОБОРИ БОЙКОТУЮТЬ КЕМСЕК, САСК.

За те, що горожане місточка Кемсек, Саск., розігнали оноді пожарничими сикавками духоборську демонстрацію, постановили духобори бойкотувати се місточко. Бойкот зачався 31 липня з днем тамошньої виставки. На ній нема майже ніяких річей від духоборів. Міщане не дуже беруть собі до серця цей бойкот, говорячи, що він не потреває довго.

НА МАНДЖУРСЬКО-СИБІРСЬКОМУ КОРДОНІ СУТИЧКИ НЕ ВГАВАЮТЬ

СПОДІВАЮТЬСЯ, ЩО КИТАЙ ПІДЕ НА УСТУПКИ. ЗАЛІЗНИЦЯ ТРАТИТЬ 100,000 ДОЛЯРІВ ЩОДЕННО.

ШАНГАЙ (Китай), 15. серпня. — З напівофіційних джерел повідомляють, що на засіданню китайського кабінету міністрів, при участи президента републики Кай Шека, обмірковувалося прихильно питання задоволення радянського ультимату про привернення Росії прав на Східно-Китайській залізниці. Лише після сього є надія розпочати переговори про дальше урегулювання обопільного володіння цією залізницею.

Ізза того, що на залізниці нема руху, все економічне життя Манджурії спаралізоване. Це завдає величезну шкоду всьому Китаєви. Сама Східно-Китайська залізниця тратить щоденно 100,000 мексиканських ($50,000) долярів.

МУКДЕН (Манджурія), 15. серпня. — Зі сибірського кордону все частіше надходять повідомлення про сутички між російськими та китайськими військовими відділами. В кількох місцях російські військові відділи переходили на китайську територію. Часами вони були узброєні скорострілами й кожного разу після сутички з китайським військом відходили на радянську територію. Підчас цих нападів вони вбивають Китайців та грабують їх майно.

СТАЛІНОВА „ЧИСТКА".

„ІСТІННО-РУССКІЙ" ГРУЗИН ВИКИДАЄ З УРЯДІВ ЖИДІВ. ВІН ЗВІЛЬНИВ ЛІТВІНОВА.

ЛОНДОН (Англія), 15. серпня. — Газета „Дейлі Мейл" повідомляє, що Сталін наказав реорганізувати комісарят справ закордонних і як перший крок до цього приневолив заступника комісара закордонних справ, Літвінова, уступити. Кажуть, що Сталін взагалі буде викидати Жидів з ріжних комісарських посад, ніби длятого, щоб ослабити зріст антисемітизму в Росії. Звільненням Літвінова закінчується „чистка" комісаріятів від тих комісарів-Жидів, що допомагали Ленінові перевести большевицький переворот у 1917 році.

Сталін заявив, що в майбутньому всі урядові посади будуть обсаджуватися Москалями та иншими народностями, відповідно процентової скількости їх в Росії. Отож на долю Жидів прийдеться не більше 2% усіх посад, відповідно до їх скількости.

ГОТУЮТЬ ВІДПОВІДЬ СНОВДЕНОВИ.

ДЕЛЕҐАЦІЇ ЧОТИРОХ ДЕРЖАВ ВИРОБЛЯЮТЬ СПІЛЬНУ ВІДПОВІДЬ НА ДОМАГАННЯ СНОВДЕНА.

ГАҐА (Голяндія), 15. серпня. — Засідання конференції по репараціям відтягнені до цієї пятниці. В той час делегації Франції, Італії, Бельгії та Японії обміровкують спільну відповідь на домагання Сновдена про збільшення репараційних сплат Англії.

Вони готуються доказати Сновденови, що його обчислення є помилковими, а також те, що пляну Йонга не можна переробльовати основно, хіба можна поробити деякі зміни лише в рямках цього пляну. Назагал всі сподіваються, що вже минула загроза розбиття конференції й що нарешті буде знайдене порозуміння.

„ГРАФ ЦЕПЕЛІН" ПОЛЕТІВ.

ЕКЕНЕР ВИРІШИВ ЗМІНУ РУТИ СВОГО ЛЕТУ Й ПОЛЕТИТЬ ПОНАД МОСКВУ, А ДАЛІ НА ПІВДЕНЬ ВІД УРАЛЬСЬКИХ ГІР І ПОНАД ІРКУТСЬК У СИБІРІ.

ФРІДРІХСГАФЕН (Німеччина), 15. серпня. — Сьогодня в 4 год. 25 хвил. ранком „Граф Цепелін" розпочав свою подорож, що розрахована на 120 годин безперервного лету. На вимогу німецького уряду він має перелетіти понад Берлін, а потім полетить у напрямку, вказаному йому большевиками для перелету через радянський кордон. Він летітиме понад Ґданськ, Двинськ у Латвії, а потім понад Москву.

З огляду на те, що тепер на півночі Уральських гір панують бурі, Екенер вирішив перелетіти ці гори на півдні. Тому він вибрав швденну руту свого лету. В Сибірі буде летіти понад місто Іркутськ. На летеднні тепер знаходиться 61 людей. Між ними 20 пасажирів.

Фаховці сподіваються, що цей лет буде дуже важким для цепеліна, бо йому доведеться пролітати місця, де тепер панують сильні вітри.

ПРИПИНЯТЬ ЛЕТ.

ДУМАЮТЬ, ЩО РАДЯНСЬКИЙ ЛІТАК „ЗЕМЛЯ САВЄТОВ" НЕ ЗМОЖЕ ДОЛЕТІТИ ДО НЮ ЙОРКУ.

МОСКВА (СССР), 15. серпня. — Наспіли відомости, що летун Шестаков, який розпочав лет на літаку „Земля Савєтов", повідомив військову владу в Сосноверську, в Сибірі, про те, що всі 4 летуни врятовані. Літак змушений був спуститися в сибірській тайзі недалеко манджурського кордону після того, як він вилетів з Красноярська.

Фаховці думають, що „Земля Савєтов" припинить свій дальший лет до Америки.

БОЯТЬСЯ ЕВАКУАЦІЇ НАДРЕНІЇ.

ПАРИЖ (Франція), 15. серпня. — Французька преса почала висловлювати побоювання, що Франція поспішить евакувати Надренію раніше ніж инші репараційні квестії будуть розвязані. Тому вона радить французькій делеґації в Ґазі не поспішати з рішенням цього питання, аж поки не буде осягнене загальне порозуміння у всіх справах ліквідації Великої Війни.

ТІЛО ІДЗІКОВСЬКОГО ПРИВЕЗЛИ ДО ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА (Польща), 15. серпня. — До порту Ґдиня привезли на польському кораблі „Іскра" тіло летуна Ідзіковського, що загинув на Азорських островах підчас лету до Америки.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Загряницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ МИЛОСЕРДЯ, А ДОБРИЙ БИЗНЕС

Кілька днів тому донесли ґазети, що один великий департаментовий стор у Нюарку з нагоди своєї реорганізації роздав між своїх робітників, що працювали в ньому по 15 літ, шерів на загальну суму одного міліона долярів. На перший погляд ока моглоби здаватися, що се милостиня, але коли приглянутися тій масі писанини, яку присвячено властителеви з нагоди сього поступку, то кождому стане ясно, що се також добрий бизнес.

З нагоди літних спек виринула справа літних відпочинків для робітників. Показується, що богато підприємств домагається від своїх робітників, щоби вони брали собі вакації, хочби навіть підприємство не потребувало відкладати робітників на час. Відноситься се головно до умових робітників. Головно щодо них переконалися підприємства, що робітник може за 11 місяців зробити більше, як за 12. На тій самій основі опираються заходи робітників і підприємців кравецького промислу завести 5-дневний тиждень праці. Видно, робітник зробить більше за 5 днів, як за 6.

В тому самому напрямку показує заява вуглевого підприємства в Колоредо Рокі Мавнтін Фюел Ко. Се підприємство завзялося платити своїм робітникам, о скільки се можливо, людяну заплату. Робітничу заплату підвисшено, а вона пересічно виносила коло 8 долярів у день, — на вуглевий промисел на заході висока заплата. Мимо збільшених видатків на оплачение робітників підприємство не тільки, що не втратило гроша, але, як показує послідний річний звіт, предложений стейтовій комісії промислу, її прихід зріс з 16 процентів на 18 процентів.

Підприємство говорить само в своїм звіті:

„Зі зростом видатків на оплачение робітників наші приходи не зменшилися, але збільшилися, бо наші робітники, вдоволені кращим зарібком, відносилися інакше до заряду та виказували висшу справність, як робітники, невдоволені зарядом або заплатою".

Иншими словами, не все те, що дешеве, краще. Бувають случаї, що дорожче буває дешевше, а дешевше буває дороже. Відноситься се передовсім до тих случаїв; у котрих у рахубу входять душевні чинники, такі, як: удоволення, почування льояльности, забезпечення праці.

ЧИ АМЕРИКАНСЬКІ КАТОЛИКИ МАЮТЬ ВІДСТУПИТИ ВІД РИМУ

I.

Під таким наголовком містить довшу статтю американський місячник „Форум" у зошиті за серпень ц. р. „Форум" це один з найкраще редагованих американських місячників, котрий містить ріжні дискусійні статті, головно на політичні теми. Подибуємо в ньому імена найповажніщих і найвидатніщих політичних і культурних діячів не лише Америки, а й Европи. Він находить не лише потрібним, але й необхідним містити статті про церковні справи, в данному разі про римо-католицьку церкву.

II.

ЦЕРКВА А ПОЛІТИКА.

Звичайно до питання церкви він підходить зі сторони її політичного впливу та значіння серед американського громадянства. Зовсім він не торкається внутрішнього життя тієї церкви, о скільки воно не відбивається на політично-державному життю Америки та її громадян. У сей спосіб „Форум" мимоходом підчеркує сю велику правду, котрої наші люди в своїй повноті ще як слід собі не засвоїли, а саме, що кожна церква має дві сторони свого життя: з одного боку внутрішну, її догми, канони, головний її зміст науки про релігію та церковні відправи; з другого боку, політичну сторону церковного життя, себто політичний вплив церкви на громадянство держави, на виховання громадянства в розумінню національних і горожанських прав та обовязків. Отся друга сторона церковного життя виходить далеко за межі релігії. Вона є звичайним політичним фактором в життю народа та держави, а тому й підлягає контролі та критиці всього громадянства, всіх політичних чинників та ріжних організацій й установ, яким добро свого народа й держави лежить на серці.

Впливи церкви на державницькі стремління народа можуть бути позитивними, як наприклад в Польщі вплив римо-католицької церкви на Поляків, або негативними, як наприклад на Україні російської православної церкви. Критикою й освітленням впливів церкви на політично-національну й культурну сторону життя народу чи держави завжди досягається те, що виясняються позитивні й негативні сторони діяльности церкви. Негативні мають бути усунені, а позитивні ще більше скріплені та розвинені. Тому жаден дійсний син свого народа, або вірний член своєї церкви, якої добро лежить йому на серці, не може бути ворогом спокійної, річевої й культурної критики його церкви, бо лише вона дасть можливість виправити хиби політично-національних впливів на суспільство та віднайти шляхи найліпшого розвитку та скріплення церкви, котра стоїть на правдивому шляху свого завдання в широких масах народа. Лише раб неправди й неволі, що боїться світла й свободи, може виступати проти критики політично-національної сторони життя церкви. Лише той, хто згори хоче вжити свою церкву на шкоду державно-національним, культурним та політичним інтересам свого народу, боїться критики й буде проти неї виступати. Лише він може сподіватися під покровом мовчанки й темноти провести свої пляни прислужництва ворогам рідного народа.

О скільки церква має не лише значіння виключно суто-релігійної громади, котра позбавлена всякого впливу на національну й політичну сторону життя своїх вірних, а о скільки вона доторкається загально народних, загально-національних та державних справ, о стільки право кожного члена своєї нації чи громадянина держави цікавитися життям церкви й піддавати його критиці. Це знають добре всі, навіть наші вороги Поляки, що увесь час стараються кожну церкву серед українського народу обернути в зброю своєї державної політики на українських землях. Тому Поляки римо-католики, чи то в парляменті, чи в правительстві, чи в пресі, чи в громадському життю, завжди критикують або православну, або греко-католицьку церкву й дають свої рецепти, як скерувати політику цих церков, щоби вони служили на користь польській державі. Та серед Українців находяться ще такі рабські натури, які міцно тримаються назаруківщини, котра проповідує сліпу покору владі, хоч і поставленій над українським народом волею його ворогів. Ті натури проповідують приймати все в церковній політиці з подякою й пошанівком, хоч воно впроваджується нашими ворогами, щоби убити національну індівідуальність нашого народу. Вони похитують головами, як з церковних амбонів ведеться церковну політику, змірюючу до обезсилення й розбиття фронту національно-політичної свідомости нашого народу, його політичної єдности та припинити боротьбу за українську державу.

Зовсім на иншому становищі стоять пастирі церкви, яка свідома своєї, національно-державної місії. Вони ставлять націю й державу понад церкву, понад все. І тому, коли в американському некатолицькому місячнику появиться стаття про католицьку церкву, то ніякому Американцеви ні католикови навіть на думку не прийде робити зі сього закид ні редакції, ні місячникови, ні авторови.

III.

АВТОР СТАТТІ.

Автором статті про будучність римо-католицької церкви в Америці є Бойт Барет. Був він колись Єзуітом, але покинув сей чин, прийшовши до переконання про шкідливість Єзуітів для римо-католицької церкви. Переставши бути Єзуітом, Барет далі лишився в звязи з римо-католицькою церквою і старається виповняти приписи її по своїй найкращій змозі. Тепер він виступає в американському місячнику зі статею, в якій він розвиває питання відношення римо-католицької церкви до американського націоналізму. Се якраз питання, яке цікавить й українських католиків. Питання відношення римо-католицької церкви до українського націоналізму. Тому й треба Українцям запізнатися зі змістом незвичайно цікавої статті американського католика.

IV.

АМЕРИКАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ, А КАТОЛИЦИЗМ.

Зараз на вступі своєї статті Бойд Барет стверджує на основі цілого ряду тверджень не лише видатних американських письменників та публіцистів і політично-громадянських діячів, але й такого римо-католицького органу, як „Фортнайтлі Ревю", що **чим далі, тим більше льояльність американських громадян римо-католиків падає супроти Риму там, де цього вимають інтереси держави чи почуття їх патріотизму. Американці-католики не вагаються там, де цього вимагає їх патріотизм та почуття громадського обовязку, нарушувати ритуали римо-католицької церкви.**

Це саме роблять і наші вороги Поляки, які супроти правил римо-католицької церкви в своїх костелах, підчас відправ Служби Божої співають польські патріотичні пісні. Ті самі Поляки, однак, забороняють Українцям робити те саме, бо, мовляв, це „порушує ритуал". У той самий час вони стараються впровадити до українських церков польські патріотичні пісні та молитви. Отож лише рабські душі серед українства можуть вживати заходів, щоби викинути з українських церков усе те, що звязане з українським національно-патріотичним почуттям, а натомість придержуватися сухої римської догми, підправленої сосом наших національних ворогів.

Подаючи факти, як американське римо-католицьке священство ставиться до виконання своїх обовязків супроти американської держави та супроти свого почуття патріотизму, Барет приводить примір, що ще **Джан, епископ Чарлстоку** (1820—1842), що вів тут католицьку пропаґанду, заявив у сенаті в присутности президента Адамса: **„Я не дозволю папі, ані жадному епископови нашої церкви, котрий находиться поза межами нашої держави, на найменше вмішування до наших виборчих скриньок".** Так рішуче заявився цей римо-католицький епископ проти використовання римо-католицького впливу підчас виборів в Америці. З того часу серед американської демократичної частини римо-католиків появилася течія, що висунула клич: „Форгет де повп!" (Забудь папу). На загальному соборі католицької церкви в 1869. році, що відбувся в Ватикані, частина американських епископів голосувало проти догми непомильности папи. Клич „Забудь папу!" розлягався все більше й більше та дав підставу до розвитку в римо-католицькій церкві в Америці так званого „Американізму", проти якого папа Лев XIII. вважав за потрібне у буллі виступити та оголосити його ересію.

Взагалі в історії американської римо-католицької церкви чим дальше, тим більше спостерігається зріст тенденції відсепарування себе від Риму.

Свіжим прикладом цього може бути хочби заява кандидата в президенти Америки, А. Смита, коли він на запитання Маршала заявив, що він стоїть за цілковите відокремлення церкви від держави, а його прихильники римо-католики відповіли, що вони також стоять на цьому. Це дало нагоду католицькому органови „Фортнайт Ревю" вмістити з приводу цього статтю, в якій було зазначено: „Відповідь губернатора Смита Маршалові є недопустимою з ортодоксального католицького становища, а факт, що майже вся католицька преса в Злучених Державах не виступила проти цього, а навпаки, піддержала, викликало невдоволення й навіть побоювання в Римі". А міжтим після виборчої кампанії Смита нагороджено, звичайно, не без відома Риму, титулом доктора католицизму, який у католицькій церкві вважається високим відзначенням.

І зовсім уже свіжий факт Барет подає такий: підчас Служби Божої, що правилася в катедрі св. Патріка в Ню Йорку дня 10. березня сього року з нагоди підписання договору між Ватиканом та Італією, о. Мекклорі на своїй проповіди в присутности його еміненції кардинала Гейза заявив: **„Коли б папа розпочав війну з Америкою, ми піднесемо свою зброю проти нього, як це зробили Французи, або инші Европейців в минулих століттях".**

Очевидно, заява непослуху Римови, посунена аж до сголошення йому війни, мусілаби бути негайно покарана папою екскомунікацією. А прецінь заповідь такого непослуху була проголошена священиком римо-католицької церкви в присутности папського кардинала, який обороняє і репрезентує папську повагу в Америці.

Так говорять Американці-патріоти. Вони не бояться заявити, що в боротьбі за національно-державні інтереси вони свій патріотизм і обовязки перед своєю державою поставлять вище інтересів своєї церкви й навіть підуть на отверту боротьбу з папою. І, видно, папа розуміє їх становище, коли мовчки з тим погоджується. Сим він признає, що границі його впливу кінчаться там, де політика його церкви протирічить інтересам народа чи держави.

([illegible])

В. Кедровський.

1919 РІК

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1919 р.

(46)

Не зважаючи на повстання Оскілка, в штабі армії й на стації Здолбунові було спокійно. Всі були певні, що оскілковська авантура буде скоро зліквідована, може навіть без значної шкоди для фронту.

Пізнім ранком до Здолбунова прийшов товариш міністра П. Христюк, який утік із Рівного, не попавшись до рук Оскілка. Він розповів, що Оскілко арештував усіх міністрів та утворив свій кабінет міністрів на чолі з Архипенком, оголосивши себе головним отаманом. У своїх відозвах та наказах Оскілко обвинувачував український уряд та Директорію в нездатности до провадження державної роботи, а тому „звільнив" зі складу Директорії Петлюру, Швеця та Макаренка, що перебували в Здолбунові. В той самий час увійшов у тісний контакт з галицьким президентом Е. Петрушевичем та з членом Директорії Андрієвським, що перебував у Станиславові в оточенню ріжних гетьманських недобитків на чолі з Балбачаном.

Було ясно, що нитки оскілковської авантури тягнуться аж до Станиславова, а тому Директорія вимагала пояснення від свого члена Андрієвського, але нічого не досягнула й трохи пізніше виключила його зі свого складу. Також загострилося ще більше відношення з Е. Петрушевичом, якого Оскілко висовував на становище президента української держави, обєднавши в одне Галичину та Велику Україну.

Оскілковське повстання з самого початку було засуджене на невдачу, не зважаючи на те, що він до нього довго готувався та, відкриваючи фронт большевикам, стягнув війська до Рівного. Тоді авторитет С. Петлюри у війську стояв так високо, що Оскілко „найвірнішим своїм військам" побоявся сказати правду, що виступає проти С. Петлюри. Тому, посилаючи свій військовий відділ з броневим потягом до Здолбунова, він, давши спеціяльне доручення начальникови свого війська арештувати С. Петлюру, инших членів Директорії та штаб, а також всіх діячів УНР, козакам оголосив, що місцеві большевики захопили С. Петлюру та штаб, а тому треба їх негайно рятувати. Прибувши на стацію Здолбунів, „заговорницькі" війська скоро зорієнтувалися, що їх обдурено й зрозумівши, що вони втягнуті в авантуру, обуреними відїхали назад до Рівного.

Щастя було, що так сталося, а то вони моглиб порівнюючи легко арештувати С. Петлюру й штаб, бо жадних мір передостороги та охорони не було пороблено. С. Петлюра надіявся на генерала Осецького, а той тихцем чкурнув аж до Бродів. Лише велика влюбленість С. Петлюри в свого наказного отамана та прихильність до його генеральського звання врятували Осецького від відповідальности за недбалство й утечу зі свого поста.

Тимчасом і в самому Рівному серед війська, особливо серед рівенської залоги, не знайшлося багато війська, готового стати на сторону Оскілка. Там також почався внутрішній заколот і, не зважаючи на оскілковські відозви, накази та на агітаторів зі сторони Партії Соціялістів-Самостійників і ріжних гетьманських і російських чорносотенних недобитків, Оскілко не міг здобути собі сили, з якою міг би рушити на Здолбунів, або перебрати у свої руки провід у всій армії. Особливо жваву діяльність проти Оскілка розвинули співробітники інспектури по національно - культурним справам О. Пількевича, які були в Рівному. Між ними найбільшу активність проявив Починок, який сам побував майже у всіх військових частинах залоги й відважно виступав проти оскілковської авантури.

Таксамо багато допомогли Директорії відозви проти Оскілка, які були розкидані над Рівним з літака. Отож з великої хмари випав малий, але дуже шкідливий дощ і тогож дня над вечір був арештований прмієр-міністер Оскілка Архипенко, а сам Оскілко зі своїм начальником штабу, генералом Агапієвим, та лідерами Партії Самостійників, Мацюком і Макаренком, та ще з деякими прибічниками утік до Польщі, захопивши зі собою добру суму державних грошей. Уже на другий день, 30 квітня, був привернений в Рівному повний лад, а Желіговський став командуючим оскілковської групи.

На жаль, на фронті повстання Оскілка не пройшло даром. Большевики, скориставшись тим, що Оскілко стягнув з фронту війська, та тим заміщанням, яке викликало його повстання, перейшли в наступ і скоро опинилися перед самим Рівним. З цього часу почалася ліквідація нашого волинського фронту й примусова перекидка нашої армії на лінію ріки Збруч.

За яких пять днів після оскілковського повстання також Поляки перейшли в наступ на фронті Холмської групи й майже без бою захопили дуже важний наш стратегічний пункт з великими складами ріжних припасів — Луцк.

ОРГАНІЗУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНСПЕКЦІЇ.

Поляки захопили Луцк. — Несподіване призначення мене інспектором армії. — Закон про Державну Інспектуру. — Перші інструкції інспекторам.

До цього часу Поляки дуже обережно й поволі захоплювали в нашому запіллю територію. Це вони робили так, немовто вони ставляться прихильно до придніпрянської армії й не ведуть з нею війни, а захоплення нашої території та ріжних баз з военними припасами й постачанням було „проявом приватної ініціятиви окремих командантів дрібних військових частин", але ніколи Поляки не звільняли захоплених ними пунктів і все більше посувалися в глиб Волині, захоплюючи ріжні стратегічні пункти, потрібні їм для дальшої боротьби з большевиками, після ліквідації нашої армії.

Така поведінка Поляків денервувала нашу армію й правительство. Лише в штабі армії та сам С. Петлюра на все дивилися більше спокійно й не прикладали значіння польській провокації, та все ніби вірили поясненням Поляків. Нарешті захоплення ними Луцка й майже повна ліквідація нашої Холмської групи військ, що стояла проти Поляків, нібито трохи протверезило С. Петлюру й показало, що Поляки розпочали рішучий і координований з большевиками наступ проти нашої армії. Захоплення ними Луцка з його величезними военними запасами та захоплення в полон всеї Сірої Дивізії, а також Старшинської Школи, яка тільки що прибула з півдня, йдучи до нас через всю Галичину, а також инших піхотних, гарматних та інжинірних частин страшенно зменшило наші бойові сили.

Цей удар Поляків ріжні штабовці ще хотіли пояснити якимсь непорозумінням зі сторони Поляків й домагалися посилки до Луцка спеціяльної делегації, щоби „зясувати непорозуміння". Поляки, як звичайно, ввічливо приняли делегацію й дали пояснення, що властиво це їх „приятельський крок" для забезпечення нашого запілля від большевиків. Вони обіцяли „виявити непорозуміння й повернути деяке військове майно", але, звичайно, нічого не зробили, все більше закріплюючи здобуті ними терени, а наших полонених відправили в глибину свого запілля.

Ліквідація Холмської групи була сильним моральним і матеріяльним ударом для нашої армії. Почалися розмови про „зраду" штабу, а головне про „зраду самого наказного отамана Осецького", який передтим безпосередньо командував Холмською групою. Ґенерал Осецький, щоби відвернути від себе наклепи, почав інтригувати проти генерала Янушевського, що командував Холмською групою підчас удару по ній Поляків. Він генерала Янушевського називав Поляком і розпускав побрехеньку, що він син Поляка, трохи не ксьондза. Міжтим, як инші говорили, то генерал Янушевський був сином православного священика. Тут вилізла вся інтригантська й дрібязкова натура генерала Осецького, що викликала лише огиду до нього й проти Осецького збільшилося незадоволення. Лише С. Петлюра тримав його на становищу свого заступника, хоч і нераз говорячи, навіть в раді міністрів, що він сам добре знає повну нездарність Осецького, але тримає його тому, що Осецькому „везе".

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З НАГОДИ СВЯЩЕНИЧОГО ЗІЗДУ.

Читаючи допись священика про зізд греко-католицьких священиків у Филаделфії, я бачу, як дуже завівся в своїх надіях „уніят", котрого допись появилася в ч. 180 „Свободи". Всі гарні надії „уніята" розвіялись. І справді, чого можна було сподіватися від зізду, на котрім є присутний епископ Богачевський? В його присутности всякі наради для добра українського народу є немислимі. Хочби хтось і порушив справи, котрі болять український нарід, то епископ зізд розвязавби, а смільчака покарав. Певно, колиб не страх утрати хліба, то неодин зі священиків піднісби голос про болючий стан греко-католицької церкви в Америці. Тимчасом зізд відбувся так, як епископ собі бажав. Добра, якого сподівався для українського народу „уніят", зізд не приніс.

Аж тепер ми бачимо, скільки добра приніс для Українців цивільний зізд, котрий відбувся в Филаделфії два роки тому. Цей зізд віднісся до Риму зовсім льояльно. Він від Риму не відривався, а тільки домагався для Українців таких прав, які мають у католицькій церкві инші народи, та тих прав, які їм Рим здавна загарантував. Зізд сей мав відвагу зажадати від Риму, щоби наші церкви називано українськими та щоби громади рядили церковним майном. Щойно по зізді міг нарід пізнати й політику присланого нам епископа. Хоч зізд був льояльний для Риму, епископ сього зізду не узнав, а делегатів викляв. Сей крок епископа викликав серед вірних католиків велике обурення. Громади перестали давати жертви на піддержання епископа, перестали платити катедратик, перестали посилати жертви на семинар, місії, епархіяльні органи. Пішли громади в процеси за заряд церковними маєтками, зложеними громадами. В богато случаях громади покинули зовсім церкву, котру вони посуджують за польську політику проти Українців.

Богато українським католикам, як „уніятови", здавалося, що аж тепер певно епископ та його приклонники навернуться. Як уже не відступлять громадам заряду церковних маєтків, загарбаних у свій заряд, бо сього тяжко сподіватися, то хоч виступлять против польського курсу римської політики. Здавалося, що навіть епископські прихильники виступлять проти того, щоби церква далі носила назву рутенської церкви, як сього хочуть Поляки, котрим треба перед світом представляти нас за осібних людей від наших братів зза Збруча. На се натякнула була епископська приятелька „Америка", подаючи як велику побіду для епископа, що уніятська церква вже буде називатися українською.

Але се лишень так видавалося. Послідний римський розпорядок не зробив Українцям навіть того маленького уступства. Наших уніятів далі називається Рутенами, а не Українцями. Церква не називається українською, а далі рутенською, як сього треба Полякам. Від епископа, що аранжував зізд, не було ні одного слова сказано про Україну або український народ, хоч тяжко собі представити, щоби подібний польський священичий зізд міг не сказати свого слова про Польщу, а айриський про Ірляндію. Від священиків під епископським проводом теж не вийшло ні одно слово про Україну.

Чи тепер можна дивуватися, що від епископських приклонників на проповідях про Україну так мало чути?

Я був присутний на двох місіях, на котрих епископ Богачевський мав проповідь, і не чув, щоби він хоч словом згадав про Українців або про будьяку нашу справу.

Що далі буде зі сею рутенською церквою? До якогось ще часу декотрий з отців, що прибули зі старого краю, висловиться прихильно про нашу минувшу українську славу та про нашу справу. Але той час скоро мине, ще яких 10 до 20 років старокраєвих отців не буде, підуть на вічний відпочинок, як і ми всі підемо. Потім прийдуть нові отці; після рецепти Риму будеться починати доповнення. Ними мають бути самі отці-целібати, вибрані такими владиками, як Коциловський і Хомишин, і то в порозумінню зі спілкою польського уряду й Риму.

Чи подумає навіть „уніят", що тоді ще почуємо про будьяку українську справу? Так, почуємо, але якраз стільки, скільки ми почули про українську справу від епископа Богачевського.

Дехто спитає: чого так напосілись на нас Польща й Рим? Польща тому, що ми не маємо своєї держави, а вона до того й стремить, щоби ми її не мали. Тому Польща старається стерти наше національне імя навіть з назви нашої церкви, в котрій ми родилися. Тому Польща розтягає лабети на сю церкву в Америку, щоби й тут правили церквою такі люди, які їй ідуть на руку, які будуть вибрані залежними від неї епископами. Тому Польща стремить до знищення сеї відрубної української католицької церкви. Тому вона підбирає таких епископів, які не мають сили виступити хочби одним словом в обороні власного народу. Тому вона каже нам вести братовбийчу боротьбу проти української православної церкви.

А Рим чому проти нас? Бо Рим рахує нас за слабих, з якими не можна рахуватися. Рим нас уважає за людей, які не зміють постояти за свої права. Рим уважає нас за людей, які пірвемося до акції, до боротьби, але в боротьбі не видержимо, ба навіть повісимо своїх проводирів, або видамо їх ворогам, та що богато з наших ворогів покине справу та продасться зі страху або для хліба чи почести. Рим думає, що найслабший епископ зможе нас зломити, як він буде постійно робити своє. Так нас представив Римови союзник Риму Польща, і після сього Рим поступає.

Зізд католицьких священиків показав нам, що під впливом Польщі Рим своєї політики супроти Українців не зміняє; що під впливом Риму епископ своєї політики супроти Українців не зміняє. Рим сказав у Филаделфії своє слово. А що тепер скажуть Українці? У нашій батьківщині, що в польській тюрмі, наші браття й сестри мусять молитися в українській католицькій церкві за наших ворогів, за Пілсудського, що наш нарід воював, за Мосціцкого, що нарід тепер грабує з маєтку й прав, і за польську армію, що його стереже, щоби собі волі не добув, і за польську конституцію, що права йому відобрала. Там нарід иншої ради не має. Якби Хомишин або Коциловський привіз там Українцям-католикам 43 пункти, то нарід мусівби приняти. Та ми в Америці, не в Польщі. Нас ніхто не сміє живцем класти в могилу. Як ми схочемо, то ми скажемо Римови, до котрої організації ми хочемо належати. Як ми схочемо, то ми скажемо, чи ми пішлем Петрів гріш, і дарунок на місію й семинарі, і катедратики, біжучі й залеглі. Ми ще не забули на заповіти Франка й Шевченка, що нас кликали боротися проти рабства та добувати волю для свого народа. Як ми станемо коло народного стягу, то й католицькі священики будуть мусіли вибрати між народом і Римом. Кому ближча Україна, піде з народом; кому ближчий Рим, піде з Римом і з Польщею.

Семен Угорчак.

МОСКАЛЯМ.

Ваш Рим упав, патриції півночі.
На віки вмер... Пішов у небуття.
Від нього лишиться лиш прикре почуття
Та спогади неволі тої ночі.
Зайнявся день, — пітьму роздерло світло.
Очами зрячими вже дивляться народи,
А в їх серцях панує дух свободи,
І ваше витерте „єдине" їм обридло.
Чим був той Рим? — Орда Татар.
Москва — лиш ханська ставка.
На зміну хана став лиш цар,
Де правив перший ліпший „Савка".
Опричники. Малюти. Годунови.
Усі яснопрестольнії царі.
Тушинськії злодії. Басманови —
Топили край у людській крови.
Куди ведете шлях? В чортополосі!
На стежках всіх той самий гураган
Руйнацької стихії віє й досі
Й панує той же самий хан.
Віками втілене цвіте „самодержавя"
У душах ваших, ріжних кольорів,
І недоступне вам Европи вільне знання,
Бо ви — безбатченки. Ви — нація рабів.
Без роду — племени. Азійські дикі люди.
Там, де Амур тече, зачали існування.
Від України вкрали ви Руси преславне звання
Й гадали ви, що Русь про те забуде.
Ні, Русь-Україна на варті є сумлінно
Історії, ділань й життя свого народу.
Та Русь іде вперед, іде вперед невпинно
Й кує свою омріяну, освячену свободу.
Тепер Москви і Києва ніхто не поєднає.
Ні блиск царів, ні гасла комісарів,
Ні усміх новоявлених „басманів"
Приспати чуйности синів не подолає.
Ваш Рим упав. — На віки вмер — загинув:
Та піна ваша, злість і голосіння —
Докором є до вашого сумління,
Що ширинає з тих віків сваволі — божевілля:
Кричіть і галасуйте... Лийте кров...
В катівнях тих модерних, тих „чека",
А Україна-Русь вже вільна, все жива!

Валентин Конопацький.

ДО ВІДОМА!

Всім громадянам Церкви св. Юра при 7-мій вулиці подається до відома, що ПЕРЕСЛУХАННЯ СВІДКІВ судом „рефері" відбудеться В ЧЕТВЕР, ДНЯ 22. СЕРПНЯ (AUGUST) 1929 року.

В тій то так важній справі скликається всіх чесних Громадян

НА РАДУ

— яка відбудеться —

В СУБОТУ, ДНЯ 17-го СЕРПНЯ (AUGUST) 1929.
в годині 7-мій вечером
В STUYVESANT CASINO HALL,
140-142 — 2nd AVENUE, (між 8 і 9-тою вул.) NEW YORK, N. Y.

На сю нараду проситься всіх тих Громадян, котрим лежить на серци справедливість і добро нашої любої Церкви; приходіть на спільну нараду для добра нашої Громади і Церкви св. Юра при 7-мій вулици. 491-2

За Комітет 30-ох вибраних на послідним правнім Мітінгу Парафіяльнім:
Іван Букель, Іван Салагуб, Дмитро Перепилюк, Іван Солтис, Стефан Шевців, Дмитро Чайка.

З НАУКИ І ТЕХНІКИ.

КОМЕТИ, СПАДАЮЧІ ЗОРІ, МЕТЕОРИ.

(Рої зір спадаючих у листопаді та серпні. — Спадаючі зорі, це частинки комет. — Чому спадаючі зорі не бомбардують поверхні землі? — Невинний метеорит. — 1500 реніферів жертвою метеориту).

—o—

В 1799. році дня 12. серпня над раном учений, природник Олександер Гумбольт бачив у Кумані (Венезуеля) цілі тисячі огнистих куль і спадаючих зір. Вони зявилися у східній части неба та мчалися в однім напрямі з півночі на південь. Пізніше показалося, що той зоряний дощ бачили в цілій Америці від рівника до Ґренляндії, а навіть у середущій Европі, тож на просторі майже міліон кв. миль. Звернули на це явище пильніщу увагу, коли ствердили, що в році є такі дні, в яких скількість спадаючих зір збільшується значно. Заглянули до давніх літописів, шукали відповідних записок і на велике счудування ствердили, що так богато зір спадає на протязі 2500 літ усе в ті самі дні в році.

На західній півкулі найясніший рій зір спадає около 13—14 листопада. Опісля наступає зоряний дощ, що паде около 10—20 серпня, який в деяких околицях люди здавендавна називають „сльозами св. Лаврентія". Обсервації тих гарних явищ довели до вислідів, на основі яких продовження доріг поодиноких спадаючих зір сходяться майже в однім місці неба. І так, для серпневих зір ця точка є біля зорі Ґавма, констеляції Перзевса, листопадовий рій зір має точку проміювання в констеляції Льва. Відси ці рої зір назвали Персеїдами та Леонідами.

Повищу правильність спадаючих зір можна пояснити лише так: Метеори обсервовані якоїсь ночі належать до одного роя, що складається з величезної скількости невеликих тіл, які кружляють по одній спільній дорозі довкола сонця. Ця дорога перетинає в якімсь місці шлях землі і коли земля переходить через цю точку, метеори впадають із незвичайною скорістю в земну атмосферу та натрапляють тут на опір повітря і розгріваються до білости і світять.

Вченому Скіяпарелієму вдалося ствердити, що дорога Персеїд є ідентична з дорогою комети III. з 1862. року, а дорога Леонід є шляхом комети I. з 1866. р. У звязи з цим удалося відкрити походження тих спадаючих зір. Комета, що кружляє довкола сонця, мусить у його близькости розсипатися на дрібні часточки. Окрушки комети мусять і далі поспішати за нею, але щораз більше віддалюватися від себе та вкінці на цілому шляху комети витворюється наче перстень дрібних метеорів, із якого походять рої світячих зір.

Чи метеори, звані також аеролітами, себто камені спадаючі з великим гуком і блеском на землю, — можемо також уважати частками комет? Наука відповідає на це питання притакуючо. Одначе заходить тут ріжниця, тай то дуже значна, між зіркою, яка тихо мчиться у вселенній, і величезною огнистою кулею, яка з тріскотом і гуком паде на поверхню землі у виді камінного дощу. Із головокружною скорістю летячі у просторах камені розгріваються так дуже, що розпорошуються часто, заки долетять до поверхні землі. І то розпорошуються тим лекше, з чим більшою скорістю перелітають через атмосферу. А це залежить від того, чи ці тіла летять у цьому самому напрямі що й земля в свому русі довкола сонця, чи в протилежному напрямі. Леоніди й Персеїди перебігають у протилежнім напрямі ніж рух землі, тому скорість, із якою мчаться через атмосферу, є така велика, що розпорошкуються, заки долетять до поверхні землі. А ці, що летять згідно з рухом землі, перебігають атмосферу з меншою скорістю і вони саме можуть упасти на землю як метеори або аероліти.

Метеорити, що спадають на землю, досі не заподіяли ніякого знищення. Вони спадаючи в атмосфері так дуже тратять скорість наслідком опору повітря, що часто як упадуть на лід — навіть не пробють його. Так, приміром, було дня 30. січня 1866. року біля Полтуська (недалеко Варшави).

В однім лише випадку можна говорити про поважну катастрофу, спричинену впавшим метеоритом. Було то 30. червня 1903. року над рікою Єнісеєм на Сибірі. Повідомлена про упадок метеориту експедиція поїхала на місце і там побачила таке: В промірі кількох кільометрів була земля наче величезним плугом переорана та вкрита останками повалених і розтрісканих дерев. Далі в промірі кільканацятьох кільометрів лежали дерева обсмушені з листя, що падали поза місцем катастрофи. В селі віддаленому 100 км. горяча струя воздуха покидала була на землю людей та звірята. Із стада 1500 реніферів, яке перед катастрофою було в тій околиці, не найшли після катастрофи ні сліду. Що ця катастрофа не спричинила жертв у людях, це слід приписати щасливому припадкові, що метеорит упав у безлюдній околиці. Колиб був упав на якесь многолюдне місто, був би причиною катастрофи, якої не знає історія людства.

Пяниця каже:

Цікаве те, що горівка стає щораз сильнішою, а мої ноги щораз слабші.

Аркадій Аверченко.

КУХАРКА ОКСАНА.

Кухарка Оксана, що була саме без місця, мала нахмарену, боязку вдачу. Коли йшла вулицею, вибираючися як звичайно до посередниці праці, було би напевно тяжко найти на цілому світі жінку, таку замкнену в собі, строгу та неприступну, як вона. А таки під камінно-твердою поволокою її бурмотливої вдачі скривалися нахили й ідеали, хоч нерозумні, смішні та незрозумілі для декого творили її спеціяльну особистість, задля якої вона жила в біді, страшно голодувала тай майже все була без місця.

Це певне, що кухарка не може мати таких самих ідеалів, як Наполеон або Байрон. Оксана мала зовсім малесенький, але непохитний ідеал: хотіла робити ефект.

Сиділа скромно в куті уряду посередництва праці, де ждала терпеливо своєї щасливої хвилі, а з внутрішньої вітхи вже наперед трясласяна цілому тілі. З усіх службових духів, що ждали тут якоїсь служби, була вона найнужденніша, найхудіша, із зсинілим квасним лицем. Та це додавало спеціяльної розкоші цьому, що вона тут день за днем уважала своїм обовязком і заданням.

Приходили сюди пані з огидливо обвислою долішньою губою, з цікавими очима, щоби вишукати собі „справжню кухарку" або „дівчину до прання". Всі ці пані приходили з сильним переконанням, що всі, це, що осьтут є перед ними, це самі злодії, погані жінки, або спільнички злодіїв. З штука вибору основувалася на цьому, щоби вибрати собі злодійку найменше захланну, а коли вже злодійку, то будь таку, яка не рішалася би на крадіж кождої дрібниці.

А ці, що шукали місця, приходили сюди з твердою вірою, що пані не беруть собі наймички з конечности, лише тому, щоби зайвій людині затроїти життя, тисячними примхами зіпсувати всяку радість і загнати у могилу.

Коли одна з пань оглянула всі дівчата, підійшла необережно також до Оксани:

— А ти, голубочко, вмієш варити?

Оксана глянула рівнодушно на паню:

— Чому не вміла би. Певно, що вмію.

— А що так умієш зготовити?

Оксана хвилиночку піджидала, а потім засипала паню масою найдивніщих страв, які була уложила собі підчас довгих годин вичікування. Здивована пані кивнула на знак згоди та спитала:

— Скількиж жадаєш на місяць?

Це була для Оксани давно вижидана хвиля. Вся щаслива та спокійна всміхнулася у душі. Хвилину насамперед глядила рівнодушно в кут і вдавала, ніби ціла була занята передумуванням і обрахованням, а вкінці сказала зовсім рівнодушно:

— Скільки жадаю? Сорок рублів місячно.

Пані відскочила перелякана. Оксана ж вертіла в руці кінці подертої хустинки і стояла зовсім свобідно й спокійно.

— Сорок рублів — ані більше, ані менше!

— Ти з глуздів зісунулася?

— Зовсім ні. Я зовсім при здорових змислах. Зсунутися з глуздів такій як я, не так легко.

Пані відійшла, виговорюючи, до інших дівчат, а Оксана, дуже щаслива, вернулася у свій кут.

Щож робила поза урядом посередництва праці? Мусіла жити дуже нужденним життям, коли була так цілими місяцями без місця. Виголодніла, згорблена, все лише з одним тужним бажанням: зробити вражіння!

Раз зайшла до уряду посередництва праці ще дуже молода жінка під руку із чоловіком. Цікаво наче птах гляділа зпід стріхи свого величезного капелюха, тулилася до чоловіка та давала пізнати, що ще може всього три дні є замужна, тож усе вважає ще гарним і веселим.

Ця жінка вказала пальцем на Оксану та прошептала до чоловіка:

— Он там яка смішна... Наче з тектури. Візьмемо собі її.

— Як гадаєш, голубонько, — відповів чоловік — та я знаю, що кухарок не беруть задля того, що вони з вигляду смішні. А всетаки... глянь лише, мила, її лице наче виковане з каменя...

— Ні, я хочу її, Костю. Прошу тебе.

Зпід величезної стріхи капелюха гляділа на неї пильно пара очей. Чоловік сміявся.

— Про мене, хай там, візьми собі й її.

Пані підійшла ближче та поздоровила Оксану:

— Поздоров Боже!

— Здорові були, — сказала Оксана, глибоко відітхнувши. Стояли проти себе й гляділи одна на одну.

— Ви... даруйте мені мою цікавість, кухарка?

— А так, — відповіла рішучо Оксана та глибоко зітхнула. — Вмію варити щонайліпші страви. — І зараз стала говорити спис страв.

— Що за спеціяльні страви, — сказала пані счудовано. — А скільки жадаєте заплати?

Пані зробила на Оксану добре вражіння. Після короткої надуми сказала:

— Трицять пять рублів.

Добре вже повчена, що розумна господиня мусить усе потурбуватися, пані повертіла носом і сказала:

— А може згодитеся на трицять рублів?

Оксана здрігнулася, але не дала пізнати цього по собі та говорила переконано:

— Найменша плата трицять пять рублів.

— То добре. Я вас приймаю. Хвильку призадумалася, а потім зробила це, що вважала першим убовязком умови:

— Ось вам завдаток, десять рублів.

Оксана була на своїм новім місці дуже збентежена та розсіяна, а з самого счудування майже забула замкнути уста. Зараз на другий день пригоромшила свою молоду паню страшними видатками на життя:

— Прошу грошей на купно. Пятнацять рублів. Це небогато, гсподо, що маю варити на троє людей. Куплю бараболь — пядесять копійок за фунт (по правді фунт коштував дві копійки), крупи три рублі, мясо — різники здирають з нас просто шкіру — воловина рубель і пять копійок фунт (по правді ледви сім копійок). Потім іще ріжна зеленина, цибуля, чісник...

І розпучливо замовкла.

— Зараз, — сказала пані. — Тут маєте пятнацять рублів. А порахували ви і сіль і муштарду? Може це за мало?

Цим разом Оксана в душі не сміялася. Не осягнула перестраху, не зробила вражіння.. Під ногами розчарованої кухарки наче земля западалася. І ще того дня, як молоде подружа сиділо при обіді та зі смаком їли дивні, підозрілі твори її знання, Оксана ввійшла у їдальню та пристанула біля дверей.

— Що скажете, Оксано? — питалася ввічливо молода пані.

Оксана зарідала:

— Не видержу вже цього довше. Яка я кухарка? Таку кухарку треба би мітлою вигнати з кухні. Щоби ви мали мені платити трицять пять рублів? Три рублі вже було би досить. Де ви мали очи? Якжеж може такий обід коштувати пятнацять рублів? Варта він найбільше рубля. Візьміть собі назад ваші гроші. Бувайте здорові!

І на другий день знову шкандибала до посередництва праці. Була ще мовчаливіша, ще більш несвоя. Втиснулася у кут, а коли якась пані хотіла наняти її, сказала без надуми:

— Сімдесять пять рублів місячно!

ТОДІ ЛИШ СКЛАДЕМО МИ ЗБРОЮ.

I.

Чорну пащу розкрило страхіття
І гойдається в сутінках сірих,
І віщує страшне лихоліття,
І про бурю і кров гра на лірі.
І скрізь — сполохи кида в темряву
І вогневії плахти на місто;
І рождаються примари, зяви,
І сплітаються в чорне намисто.

II.

Дикий танок ось-ось розпічнеться
І розгорне пожеж огнеколо;
Кров, як море широке, поллється
І розвалить хитке заборолo.
І наповнять громовії звуки
Усю землю — запалять всехватно
І над нею кістлявії руки
Смерть простягне від хати до хати.

III.

Ми цього і бажаєм — ми буря,
Вістуни ми крівавого бога;
І гнилі ми повалимо мури,
І скривавим шляхи і дороги.
Ми байдужні по трупах підемо —
Ми — туди, де ясніє майбутнє,
І назустріч йому понесемо
Нашу пісню побідну, могутню.

IV.

Грай же, буре!... шуміть, урагани,
Бийте, громи, мигтіть, блискавиці!...
Гей, ніщо для нас муки і рани —
Ми твердіші від самої криці.
В нас горить лиш єдине бажання,
Ним наповнене серце до краю —
Там на нашій землі, де ридання,
Хай урочистий ранок засяє.
І тоді лиш складемо ми зброю,
Як воскресне Христос, там розпятий,
Як розвалимо пекло розбою,
Що створив там Юда проклятий.

С. Кость-Костенко.

Raising the Family— Even at that price Pa made a profit of $9.90! Fisher

SO HAWKINS HAS GOT HIS CAR FOR SALE!
HOW MUCH DO YOU WANT FOR THAT CAR OF YOURS?
UH-WELL-L-L I'LL GIVE YOU TEN DOLLARS FOR IT!
IT'S YOURS — GIMME THE TEN!
BE CAREFUL PUSHIN' IT OUTN THE GATE!

INTERNATIONAL CARTOON CO. N.Y.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 18. серпня, в Укр. Нар. Домі, 237 Hope Ave., в годині 2-ій пополудни. Взивається всіх місцевих і позамісцевих членів, щоби взяли участь в нарадах сего мітінґу. Довгуючих напоминається вирівнати свої залеглости, бо хто довгує поверх 3 місяці, а не заплатить на сім мітінґу, буде суспендований. Нових членів будеться принимати до Товариства і У. Н. Союза без вступного. — Вол. Лелет, предс.; Мих. Федорев, кас.; Вас. Микитин, писар.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, подає до відома своїм членам, що місячний мітінґ відбудеться у вівторок, 20-го серпня, в годині 7.30 вечером, в гали де звичайно. Взивається всіх членів прибути на сей мітінґ, бо є важні справи до вирішення. Довгуючі члени мають прийти і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — А. Іванів, секр.

Подяка.

Ах, пане докторе, приймiть мою найщирішу подяку за те, що ви лікували мого вуйка!

Лікар: То ваш вуйко уже подоровів?

— Ні, пане доктор, він умер, але я дякую вам дуже, бо я став його спадкоємцем.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.